

30.09.2021

Група М-2

Предмет «Економіка підприємства»

Урок 23-24

Тема: Планування росту продуктивності праці. Поняття, види і шляхи росту заробітної плати.

Мета: ознайомити здобувачів освіти з процесом та напрямками планування росту продуктивності праці. Вивчити сутність поняття «заробітна плата», її види та шляхи росту.

Резервами росту продуктивності праці є ті можливості її підвищення, які виявлені, але не використані на певний момент на підприємстві з тих чи інших причин.

Оцінити такі резерви можна як різницю між максимально можливим рівнем продуктивності праці та реально досягнутим в конкретних організаційно-технічних, виробничих та економічних умовах на підприємстві в даний момент часу.

Резерви росту продуктивності праці поділяються на три групи:

- соціально-економічні (визначають можливості підвищення якості використовуваної робочої сили);
- матеріально-технічні (передбачають застосування більш ефективних засобів виробництва);
- організаційно-економічні (визначають можливості більш ефективного поєднання робочої сили із засобами виробництва).

Для досягнення максимальної продуктивності праця на підприємстві повинна бути організована з наукової точки зору.

Науковою є така організація праці, яка ґрунтуються на досягненнях науки, техніки і передовому досвіді. Вона дозволяє найкращим чином об'єднати в єдиному процесі виробництва техніку, людей, забезпечити ефективне використання ресурсів підприємства та збереження здоров'я його працівників

Наукова організація праці (НОП) має вирішувати три завдання:

- 1) економічне - ефективне використання ресурсів та ріст продуктивності праці;
- 2) психофізіологічне - підвищення працездатності людини без шкоди її здоров'ю;
- 3) соціальне - праця повинна бути задоволенням для людини.

Основні
напрямки
НОП

- удосконалення нормування праці, її матеріального і морального стимулювання;
- удосконалення процесів поділу та кооперування праці;
- поліпшення умов праці;
- підготовка кадрів та підвищення їх кваліфікації;
- зміцнення трудової дисципліни

Заробітна плата - це грошовий вираз ціни робочої сили, який виплачується працівникові у вигляді винагороди за виконану ним роботу.

Як соціально-економічна категорія заробітна плата служить основним засобом задоволення особистих потреб працюючих, оскільки для більшості з них є основним джерелом доходів. Також не меншою є важливість заробітної плати для підприємства: витрати на оплату праці у сукупних витратах підприємства на виробництво продукції є досить значими. Тому заробітна плата є економічним важелем, який стимулює ріст продуктивності праці, скорочення витрат виробництва.

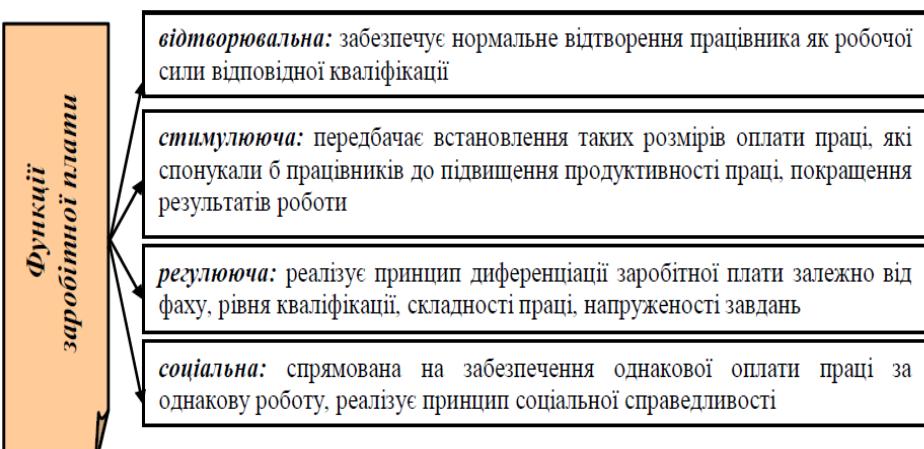

Заробітна плата конкретного працівника незалежно від виду підприємства визначається його особистим трудовим внеском, залежить від кінцевих результатів роботи підприємства, регулюється податками і максимальними розмірами не обмежується.

Приципами організації оплати праці:

- **гарантованості** - передбачає гарантовану і регулярну виплату заробітної плати у визначені терміни і у встановлених розмірах;
- **диференціації** - встановлення співвідношення між рівнем заробітної плати та її кількістю і якістю; реалізується через систему тарифікації;
- **матеріальної зацікавленості** - забезпечує особисту і колективну зацікавленість у результатах праці, стимулює зростання її продуктивності, економію ресурсів;
- **плановості** - дозволяє формувати фонд оплати праці на підприємстві, строки і періодичність виплати заробітної плати, регулювати нагромадження і споживання;
- **простоти і доступності** - форми і системи оплати праці повинні бути зрозумілими для працівників, повинні відображати зв'язок між продуктивністю праці і заробітною платою;
- **раціонального співвідношення темпів росту продуктивності праці і заробітної плати** - підвищення рівня оплати праці має бути забезпечене випереджаючими темпами росту продуктивності праці;
- **виправнювання розмірів заробітної плати** - забезпечення скорочення різниці в доходах між низько- та високооплачуваними категоріями працівників

Заробітна плата виконує низку функцій

Основними видами заробітної плати є **номінальна** і **реальна**. Перша з них відображає суму грошей, яку отримує працівник за свою працю, друга - кількість товарів і послуг, які працівник може придбати за зароблену суму грошей.

Заробітна плата складається з **основної** (блізько 70%) і **додаткової** (блізько 30%) **заробітної плати**. **Основна заробітна плата** працівника визначається тарифними ставками, посадовими окладами, відрядними розцінками, а також доплатами у розмірах, встановлених чинним законодавством. Її розмір залежить від *результатів роботи самого працівника*. Величина **додаткової заробітної плати** визначається *кінцевими результатами роботи підприємства* і виступає у формі премій, винагород, заохочувальних виплат, а також доплат у розмірах, які перевищують встановлені чинним законодавством.

Ріст заробітної плати може бути абсолютним і відносним. Під **абсолютним** розуміють зростання тієї частини суспільного продукту, яка виділяється суспільством у грошовій формі для задоволення матеріальних і духовних потреб працюючих, а також непрацюючих членів їх сімей. **Відносний ріст заробітної плати** - це зростання тієї частини, яка припадає на кожного працюючого.

Абсолютний і відносний ріст заробітної плати може бути забезпечений зростанням усього обсягу суспільного продукту, який виробляється за певний період часу (*наприклад, рік*), випереджаючим ростом продуктивності праці в порівнянні із ростом заробітної плати.

Державне регулювання оплати праці та соціального захисту працівників визначається чинним законодавством України, зокрема, Кодексом законів про працю України (КЗпП України), Законом України «Про оплату праці» (1995 р.), Господарським кодексом України та іншими нормативно-правовими актами.

Так, КЗпП України (ст.95) визначені поняття мінімальної заробітної плати та її індексації.

Мінімальна заробітна плата - це встановлений на законодавчому рівні розмір заробітної плати за просту, некваліфіковану працю.

Нижче цього рівня не може провадитись оплата за виконану працівником годинну або місячну норму праці. Мінімальна заробітна плата є державною соціальною гарантією, обов'язковою на всій території України для підприємств, установ, організацій усіх форм власності і господарювання та фізичних осіб. Розмір мінімальної заробітної плати встановлюється і переглядається відповідно до Закону України «Про оплату праці» та не може бути нижчим від розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб.

Закон України «Про оплату праці» передбачає, крім державного, **договірне регулювання оплати праці** через механізм укладення тарифних угод: генеральної, галузевої, регіональної та виробничої.

Тарифна угода - це договір між представниками сторін з питань оплати праці та соціальних гарантій працівників. Предметом галузевої угоди є єдині для підприємств галузі тарифна сітка для робітників і шкала співвідношень мінімальних посадових окладів.

Форми і системи оплати праці, норми праці, розцінки, тарифні сітки, схеми посадових окладів, розміри надбавок, доплат, премій і винагород встановлюються підприємством у *колективному договорі*. При цьому мають бути дотримані всі норми і гарантії, передбачені чинним законодавством, генеральною і галузевими (регіональними) угодами.

Заробітна плата підлягає *індексації* у встановленому законодавством порядку.

Завдання:

1. Запропонуйте конкретні пункти підвищення рівня продуктивності праці на підприємстві.
2. Проаналізуйте підвищення рівня мінімальної заробітної плати за останні 5 років.

Шановні учні! Фото конспектів та виконаних домашніх завдань надсилайте на електронну адресу gr.ev@ukr.net (в темі листа вказуйте ПІБ, № групи, предмет та номер уроку)